

MORZYĆ (60) *vb impf*

o jasne.

inf morzyć (10). ◇ *praes 3 sg* morzy (29). ◇ *2 pl* morzycie (2). ◇ *3 pl* morzą (1). ◇ *praet 1 sg f* morzyła (1). ◇ *2 sg m* morzyłeś (1). ◇ *3 sg m* morzył (7). ◇ *3 pl m pers* morzyli (3). *subst* morzyły (1). ◇ *imp 2 sg* morz (2); -o- (1), -(o)- (1). ◇ *part praes act* morząc (1) *SkarKaz*, morzący (*cum f*) (1) *KochPs*. ◇ *impers* morz(o)no (1).

Cn notuje, *Linde XVI* (dwa z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *Zabijać, truć, niszczyć* [w tym: kogo, co (26)] (27) : Bo łpiknąwłzy się iáłtrzębie/ Závždy morzyli gołębie. *BierEz S2v*; Też łok trawy s trochą boże⁸⁰ drzewka prochu [...] day wypić temu ktory by miał robaki w łobie albo glíthty/ morzy ie y wypádzá z żywota *FalZioł I 60b*, +2d, *5b, [*7]v, I 91b, 136b (11); *RejZwierz 42v*; *Sinorix* gdy to vłłyłzał/ á iuż też y trućizná morzyć go poczęła/ wpadłzy ná woz/ kazał rofpuścić/ nádziewáiąc łie/ iżby zá onym trzęłieniem thrućizná łniego wyniść miała *GórnDworz Y6v*; *CzechRozm 6v*; A śmierć nie proźnowála/ iednáko morzący Okrutná wieki łudzkie y rodzay bydlęcy *KochPs 117*; *SkarŻyw 480*; *KochPieś 50*.

Szeregi: »tresktać i morzyć« (1): Iákie dobrodzieyftwá czynił Bog łudu łwemu w Egiptcie/ á Egiptczyki dziwnie tresktał y morzył. *Leop Sap 18 arg*.

»zabijać i morzyć« (3): Naprzod łok wyciłniony z chebdu ziele, w vcho napufzczony, chrobaki zabija y morzy. *FalZioł V 79v*, I 24b, V 79v.

W przén (3) : Iż tho ielt wdziętná Pánu Bogu offiárá/ przeć fię łámego łiebie/ y morzyć łtárego Iádámá *KrowObr 189v*; *BiałKaz B2*; Ale połłufzeńłtwo pełniąc/ wiele łobie v Páná Bogá wyłługuiem [...] morząc w łobie goráćość chęći do zákazánych ná ten czás potraw. *SkarKaz 121a*.

Przen: *Narazać ná wieczne potępienie* (2) :

W przeciwstawieniu: »leczyć (2)... morzyć« (2): *OrzRozm I*; Leczyć nie morzyć chce mátká kościół ś. dzieći łwoie. *SkarJedn 237*.

2. *Dręczyć, gnębić, nękać, męczyć* [w tym: kogo, co (15)] (18) : *BielKron 88v*; Nogiec álbo napásć ielt bydlu nagła śmierć [...] á thák łkoro obaczyłz iż go nogiec morzy/ wnet mu miodem ciepłym oczy pomáz *SienLek 167*; Bo Arcybiłkupá Konfentienłkie⁸⁰/ ktorego kámién ták morzył/ iłz mu iuż gotowano pogrzeb/ modlitwá łwoiá zlećzył *SkarŻyw 473*; Werwał fię do niey [do *winnicy*] wieprz leśny z wielką okrutnośćią/ ten targa, depce, płuie, morzy, bez włzelkiej łutośći. *ArtKanc I 16v*; *PowodPr 38*.

morzyć czym (10): łzátan go budził/ á mniemáiąc áby iuż świtáło/ cáłá go noc niełpániem morzył *SkarŻyw 571*. Cf »morzyć głodem«.

Zwroty: »morzyć ciało« = *umartwiać się* (2): *OpecŻyw 38*; Kto rad widzi łwoie zdrowe ciało [...] łtáray fię/ ábyś ná wieki ták zdrowe miał [...] Morźze ie tu nie dopufzczáiąc mu chęći iego przeciw rozumowi y zakonowi Bozkiemu. *SkarKaz 208b*.

»morzyć głodem« = *comprimere fame, inferre famem, perducere ad exitiabilem famem Cn* [*szyk zmienny*] (9): Pan Kryłtus dla wiáry żadnego nieżábijał á Wikárij iego/ dla [!] wiáry/ morzy głodem/ pali ogniem/ zabija mieczem? *KrowObr 11v*, 113, 132; *BielKron 91*; Y innych wiele morderłtw zádawáli/ ná koniec głodem morzyli. *SkarŻyw 47*, 21, 529, 532, 553.

W przen (1) : prągnienie mię morzy rozliczne ná dułzy *LatHar* 217.

3. *Głodzić [kogo] (3)* : yakom ya nyezayąła bydla vrodzonego andrzenia sandziego varszevskiego any iego kmyothkov sborakova do obory do lomyen a nym go morzila *ZapWar 1553 nr 2486*; *BielKron* 108; á koń ma być nie fyty/ á nie morz go też/ ále pomálu z niego ładło wyganiay/ á nie gwałtem *SienLek* 190.

4. *Ogarniać, opanowywać (o śnie) (12)* :

Fraza: »sen (a. śpik) morzy; śpikiem morzyć« = *somnus accedit a. opprimit a. urget, sopor invadit a. urget, gravatus somno Mącz [szyk 10:2] (11:1)*: *Hypnalis [...]* Wąż nieyáki który gdy vkąsy śpik wielki człowieká morzy. *Mącz* 160d; *Consopio*, Wielmi mie fen morzi/nie mogę fie łnu álbo łnowi odyąć. *Mącz* 402d; *Veternus*, Spiąca chorobá/ yeft nieyaka niemoc która vřtawicznie człowieká śpikiem morzi. *Mącz* 491b, 43c, 149c, 321b, 381d, 402c (10); *Komu śmákowác może iedzenie/ picie/ łpánie/ iefli pirwey nie łáknął/ nie prágnał/ á fen go nie morzył?* *GórnDworz* H8v; *Prošimy cie święty Pánie/ rácz dáć łpokoyne wyłpánie/ [...]* Aby ciężki fen nie morzył *ArtKanc* T13.

Synonimy: 1. *martwić, zabijać*; 2. *martwić*.

Formacje współrdzenne: *morzyć się, pomorzyć, pomorzyć się, przemorzyć, przemorzyć się, umorzyć, umorzyć się, wymorzyć, wymorzyć się, zamorzyć, zmorzyć, zmorzyć się; umorzać; pomarzać*.

Cf **MORZĄCY, MORZENIE, MORZONY, MORZYBAB, MORZYBABA, MORZYMORD, MORZYRAK**